

► Dany Jacobs
Daan Kersten
Egbert-Jan Sol
Rob van Stekelenborg

'Als je niet tezelfdertijd sociaal innoveert, stel je de realisatie van de potentie van technologie alleen maar uit.'

Dany Jacobs
Hoogleraar Industriële ontwikkeling en
innovatiebeleid Universiteit van
Amsterdam en Lector creatieve
economie HKU (Hogeschool voor de
Kunsten Utrecht)

SOCIALE VERSUS TECHNOLOGISCHE INNOVATIE

► In oktober jongstleden publiceerde de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) haar langverwachte rapport *Naar een lerende economie*, over waar Nederland de komende twintig jaar zijn brood mee zal verdienen. Ik heb al tegen veel mensen gezegd: als je per jaar slechts één non-fictie-boek leest, neem dan dit. Het boek levert immers zoveel verfrissende en inspirerende inkijkjes dat je perspectief op onze economie in de internationale context vast niet meer hetzelfde zal zijn. Los van de vele interessante details zou je het boek tot twee hoofdlijnen kunnen herleiden: 1) investeer meer in onderwijs op alle niveaus: van de peuterschool tot net voor de pensioenleeftijd en 2) organiseer leer- en innovatievermogen op alle niveaus van de economie: van de teams en de bedrijven tot de clusters en netwerken. De twee lijnen hangen hopelijk met elkaar samen, maar bij het eerste denk je meer aan traditionele opleidingen dan bij het tweede.

Wat die tweede lijn betreft, wil ik er hier één punt uitlichten. De WRR relativeert het belang dat traditioneel aan investeringen in onderzoek en ontwikkeling (R&D) wordt gehecht. Veel innovatieve ondernemingen – Apple wordt als voorbeeld genoemd – doen daar weinig aan. 'Veel wijst erop', aldus de raad, 'dat innovatie sterker afhangt van een adequate organisatie van werk dan van de bijdrage uit R&D of andere min of meer externe vormen van input.' Daarmee benadrukt de WRR het belang van wat sociale of ook werkplaatsinnovatie wordt genoemd. Zij is niet de enige. Ook de Adviesraad voor het Wetenschaps- en Technologiebeleid (AWT) liet over dit thema onlangs een advies het licht zien: *De kracht van sociale innovatie*. Panteia/EIM en RSM (Rotterdam School of Management) deden over hetzelfde thema onderzoek in 2012-2013 (*Technologische en sociale innovatie in een concurrerende markt*) en kregen antwoorden terug uit 1.527 ondernemingen in de negen Nederlandse topsectoren. Daaruit kwam naar voren dat sociale innovaties niet minder dan 77 procent van het innovatiesucces bepaalde tegenover slechts 23 procent voor technologische innovatie. De onderzoekers onderscheidden vier soorten sociale innovatie: dynamisch managen (verantwoordelijk voor 36 procent van het sociaal innovatiesucces), slimmer werken (35 procent), co-creatie met externe partijen (18 procent) en flexibel organiseren (11 procent).

De belangrijkste gedachte achter dit alles is dat innovatie in de meeste gevallen veeleer gaat over aantrekkelijke nieuwe concepten dan wel slimme verbeteringen aan bestaande producten en diensten dan dat ze complexe nieuwe technologie en daarmee verbonden onderzoek vereisen. Maar ook bij die laatste meer technologische innovatie mag men sociale of werkplaatsinnovatie niet verwaarlozen. Een van de boeken die op dit ogenblik op wereldwijd vlak op de bestsellerlijsten staat als het gaat om innovatie is *The Second Machine Age* van Erik Brynjolfsson en Andrew McAfee, onderzoekers bij het Massachusetts Institute of Technology (MIT). Hun boek kun je kort samenvatten met: de robots komen er nu echt aan! Na jaren van worstelingen met de techniek beginnen de ICT-gedreven machinesystemen op steeds meer plaatsen hun beloftes waar te maken. Maar ook deze onderzoekers waarschuwen dat als je niet tezelfdertijd sociaal innoveert je de realisatie van de potentie van deze technologie alleen maar uitstelt. Bovendien zal innovatie blijven afhangen van het bedenken van echt nieuwe concepten en dat laatste zal nog voor lange tijd mensenwerk blijven.

Dit alles had meer mogen worden benadrukt door het consortium van FME, TNO, Ministerie van EZ, KVK en VNO-NCW dat onlangs het verder boeiende rapport *Smart Industry. Dutch industry fit for the future*, uitbracht. Technologische eenzijdigheid werkt averechts. ◀